

Rapport fra EUAs presentasjon av Trends VI på Universitetet i Wien, torsdag den 11.mars 2010

av Arne J.Eriksen, NPH-sekretær

10-årsjubileet for den såkalte Bolognaprossen ble markert med et europeisk ministermøte i Budapest/ Wien den 11.-12. mars 2010. Møtet markerte samtidig åpningen av det såkalte europeiske høyere utdanningsområdet (European Higher Education Area - EHEA). Parallelt med ministermøtet arrangerte EUA et seminar på universitetet i Wien der EUA-rapporten *Trends VI* ble offentliggjort. Trends VI-rapporten presenterer resultatet av undersøkelser som EUA har gjennomført ved 800 høyere utdanningsinstitusjoner i Europa og i 27 nasjonale rektorskonferenser (UHR i Norge). I tillegg er har EUA-forskerne gjennomført 27 institusjonsbesøk i 16 land. Hva har Bolognaprossen betydd for europeiske institusjoner og hva er status quo i prosessen? (jfr. Trends VI-rapportens kap I og II).

Trends VI-rapporten har også søkt å integrere synspunkter fra den omfattende eksterne evalueringen av Bolognaprossen som et konsortium av europeiske forskningsinstitutter, finansiert av EU, har gjennomført i regi av ministermøtet. Likeså er europeiske studenters synspunkter søkt integrert i Trends VI-rapporten (jfr. rapporten Bologna With Student Eyes – som også er produsert i 2010 med betydelig norsk arbeidsinnsats).

I tillegg til presentasjonen av synspunkter og vurderinger fremlegger Trends VI-rapporten en *Agenda for EHEA* i fire punkter som fremlegges med det sikte å opprettholde momentum i Bolognaprossen (Trends VI-rapportens kap.III).

Rapporten fra Wienseminaret nedenfor søker å presentere noen funn i Trendsrapportens kap. I og II (pkt.1 nedenfor), men også bringe nevnte Agenda for EHEA (Trendsrapportens kap.III) videre til en norsk diskusjon (pkt.2 nedenfor).

EUA-seminaret på universitetet i Wien rommet fire foredrag. To foredrag ble holdt av "EUA-veteranene" Eric Froment og Georg Winckler (begge tidligere EUA-presidenter gjennom Bolognaprossen) og to foredrag ble holdt av rapportforfatterne, Andr e Sursock og Hanne Smith.

1. Noen funn i Trends VI-rapporten

1.1 Bolognaprossen var i utgangspunktet en top-down, minsterstyrt prosess. Selv om ministrene fortsatt har hånd om prosessen, har den med årene blitt et betydelig samarbeidsprosjekt mellom ulike aktører. Det kan med fordel understrekes den betydning norske aktører (jfr. Jan S Levy og Per Nyborg) har hatt for denne utviklingen. Ikke minst har den europeiske universitetsorganisasjonen, EUA og studentorganisasjonen, ESU blitt tildelt betydelige roller i Bolognaarbeidet. Det kan derfor virke som et paradoks at studenter på konferansedagen nærmest lammet Wien sentrum med studentdemonstrasjoner mot Bolognaprossen. Deres demonstrasjon ble overvåket av 3 000 (!) politi. En forklaring på dette er nok at Bolognaprossen i enkelte land har blitt brukt til å begrunne sparetiltak og blitt tatt til inntekt for alternative politiske målsettinger. Finanskrisen har i mange land gitt ugunstige rammebetingelser for europeisk høyere utdanning generelt og studentvelferd spesielt. I flere europeiske land regnes det med budsjettkutt kommende år (hele 10 % i Irland og i England). Skolepenger synes å bli løsningen i stadig flere land. Det må heretter unngås at

Bolognaprosessen utnyttes til andre politiske formål enn de den er skapt for. EUA mener mye har skjedd i Bolognaprosessens navn (budsjettkutt etc) som den ikke skulle ha vært benyttet til. Bolognaprosessen har litt for lett blitt koblet til andre, mer alternative reformprosesser i Europa (les: bla. Lisboaaprosessen). Med dette står konflikten mellom universitetene og studentene, men mellom studentene og enkelte lands politikere. Dette går klart frem av Trends VI-rapporten.

1.2 Private høyere utdanningsinstitusjoner har blitt et betydelig innslag i europeisk høyere utdanning siste 10-år, vesentlig i sentral- og østeuropa. De har blitt integrert i de høyere utdanningssystemene i mange land. Men EUA som organisasjon synes hittil ikke å kunne vurdere dette faktum verken positivt eller negativt. Det vurderes likevel som positivt at det parallelt har utviklet seg både større konkurranse og mer samarbeid.

1.3 Trends VI-rapporten fastslår en rekke suksessfaktorer så langt i Bolognaprosessen:

- a. **Studiearkitekturen** (ba,ma,phd) er gjennomført i 95 % av Europas universiteter og høyskoler (i 2003 var prosenttallet 53 %).
- b. BP har initiert og forsterket **kvalitetsarbeid i høyere utdanning**. Kvalitetsarbeid (med større bevissthet om viktigheten av en institusjonell kvalitetskultur) har hatt størst betydning (impact) på europeisk høyere utdanning det siste tiåret. Arbeidet til ENQA (NOKUTs europeiske overbygning), de europeiske kvalitetsfora og etableringen av det europeiske kvalitetsregisteret EQAR (som NOKUT ennå ikke er funnet verdig til på bli medlem av), nevnes i denne forbindelse.
- c. Arbeidet for **phd-graden** med etablering av doktorgradsprogrammer/ forskerskoler. EUA mener å ha vært en betydelig, proaktiv bidragsyter i dette bl.a. med etableringen av de såkalte 10 Salzburg-punktene i 2006.
- d. **ECTS** er innført, men samtidig synes Diploma Supplement å ha blitt et administrativt verktøy uten særlig nasjonal eller akademisk betydning.
- e. Mange institusjonelle **ledelsesstrukturer** har blitt endret siste 10-året (eksterne styremedlemmer, større autonomi, mer profesjonalisering av ledelse og administrasjon, reduserte kollegiale organer).

1.4 Trends VI-rapporten fastslår samtidig en rekke faktorer som ikke kan sies å ha nådd de målsettinger som ble satt:

- a. **Mobiliteten** synes å stagnere. Dette gjelder spesielt den såkalte "horisontale mobiliteten". Gjennomføringen av kortere studietid og mer kompakte undervisningsprogrammer har ikke fremmet mobilitet. Etablering av "utsiftbare studiemoduler" kan være så arbeidskrevende at det neppe noen gang kan bli tale om "massemobilitet". Trends VI-rapporten understreker gjennomgående at Bolognaprosessen vil koste penger og kan ikke på noen måte gjennomføres som et sparetiltak. En student-sentrert undervisning er kostnadskrevende.

Alternativet kan synes å bli mer "vertikal mobilitet", med ba i ett land, ma i et annet og phd i et tredje. I så fall kvitter man seg med mange godkjennings- og innpassningsproblemer. Men det trengs bedre statistikk på den vertikale mobiliteten. Politikerne vil dessuten antakelig være engstelige for at dette medfører en systemranking – men rektor Winckler mente at dette bør EUA gå inn for. USA preges av vertikal mobilitet. Mobiliteten blant av ansatte har vært minimal.

- b. Bare 77 % oppgir at de har endret undervisningsprogram og pensum innenfor sin nye studiearkitektur. Bare 46 % oppgir at alle deres studieprogrammer hittil er bygd om til

moduler. Bare 53 % (?) oppgir at de har formulert læringsutbytte i alle kurs (overraskende høy prosent egentlig)

c. Ba-gradenes yrkesdyktighet er ikke tilfredsstillende, og dette engasjerer utdanningspolitikerne. 45% av universitetene forventer at ba-studenter fortsetter med ma-grad. Det ble nevnt som et problem at ba-graden på en uheldig måte har blitt presset inn i alle studieløp.

d. Livslang læring – videreutdanning, formidling av forskning og kunnskap til samfunnet omkring utdanningsinstitusjonene, har ikke blitt noen suksessfaktor i Europa.

e. Bologna-prosessen sine målsettinger om å innføre en sosial dimensjon i europeisk høyere utdanning er ikke oppnådd.

f. Utdanningsinstitusjonene synes fortsatt å trenge en bedre dialog med studentenes relevante, fremtidige arbeidsgivere (jfr. St.meld.nr.44 – Utdanningslinja).

2. EUAs forslag til agenda for EHEA

I tillegg til å presentere undersøkelsen, legger EUAs Trends VI-rapport denne gang frem et utkast til Agenda for det fremtidige europeiske høyere utdanningsområde. Dette for:

- to promote a discussion, involving all partners, of the kind of citizens Europe needs for the 21st Century,
- to consider its implications for higher education systems and institutions, and
- to find an appropriate balance between European convergence and national and institutional diversity.

EUA mener i denne forbindelse at det finnes ”drivere” som vil være helt nødvendig dersom Bologna-prosessen sine fremdrift og policyutvikling skal sikres:

- Respekt for og støtte til løsninger av sektorens oppgaver basert på institusjonell diversitet og på robust institusjonell autonomi
- Studentsentrert læring fordrer god finansiering. Bologna-prosessen videre fordrer derfor en adekvat og bærekraftig institusjonell finansiering. Bologna-prosessen er ikke noe sparetiltak.
- Et fortsatt koporativt eierskap til prosessen som fordrer tett samarbeid mellom ministre, utdanningsinstitusjoner (inkl. studenter m.fl.) og EU.

Innenfor sikre rammevilkår kan det arbeides videre for følgende agenda med fire hovedmålsettinger:

- a. En studentsentrert læring som kan omfatte (enda) flere studenter, satt i et livslangt læringsperspektiv.
- b. Utvikling av fortsatt kvalitetsarbeid, kreativitet og innovasjon
- c. En forsterket ”europeisk høyere utdanningsidentitet” i konkurranse og samarbeid med den øvrige verden
- d. Etablering av et europeisk kunnskapsområde (EHEA+ERA (forskningsområdet) = EKA)

aje 210310

vedlegg: EUAs Four-point Agenda for the European Higher Education Area